

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

במדבר

מלקוטי שיחות חלק לג

ערב חג השבועות

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כח
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
מאה ועשרים שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת
מרת רחל בת ר' אברהם ע"ה אלשיך
נפטרה ביום ט' סיון ה'תש"ע
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י חתנה ובתה
הרב החסיד ר' יהודה בן-ציון וזוגתו מרת רבקה שיחיו ירון
ומשפחתם שיחיו

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

צורך והכרח להגדיל ולהרחיב עוד יותר את „בית רבינו“, ועד להגדלה והרחבה שהיא באופן דפריצת גדר, „פריצת“ (בגימטריא 770), כמו בנין בית פדש³².

וע"פ האמור לעיל ע"ד גודל העילוי ד„בית רבינו שבבבל“ – ש„נסע מקדש וישב שם“, והוא מקום המקדש גופי דלעתיד, ועד שבו יתגלה מקדש העתיד ומשם יחזור לירושלים – מובן גודל הזכות דכאו"א מישראל להשתתף בגופו ובממונו³³ (וכל המרבה הרי זה משובח) בבניית „בית רבינו שבבבל“, כהכנה לירידת והתגלות מקדש העתיד תיכף ומיד ממש. (קונטרס בענין מקדש מעט זה בית רבינו שבבבל - סה"ש תשנ"ב ע' 465)

32) ועד להנחת אבן פינה. [בערב ח"י אלול שנת תשמ"ח נערכה הנחת אבן פינה (להגדלת והרחבת) בית הכנסת ובית המדרש דליובאוויטש שבליובאוויטש, במעמד כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהניח האבן פינה בידיו הק'. המו"ל].

33) ע"ד וברדוגמת בית המקדש – ש„הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם כו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב).

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ומהחילוקים שביניהם: בתנחומא נאמר רק שנענוש יחד – „אבדו עמו במחלוקתו“⁸ (וע"ז מביא הראי" מהפסוק „ותפתח הארץ את פי ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל אשר להם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש“, שמדבר רק בהעונש): בפרש"י מוסיף (לקח מהם כו') שנמשכו עמהם במחלוקתם⁹, היינו שה"רשע" משך את „שכנו“ גם למעשה העבירה (ולכן השמיט הראי" שבתנחומא מן הכתוב „ותפתח הארץ את פי גו"'): ובבמדבר רבה מוסיף עוד יותר¹⁰ ש"היו כולם בעלי מחלוקת .. אף הם היו בעלי מריבה“¹¹.

ב. גם יש להבין כמה דיוקים ושנויים בלשון רש"י:

א) „וסמוכין להם דגל ראובן החונים תימנה“, ולא פירט שבדגל זה כלולים גם השבטים שמעון וגד, כבתנחומא ובמדבר רבה.

[ולכאורה, מה שדייק רש"י בלשונו „דגל ראובן“ – ולא „דגל מחנה ראובן“ (כלשון הכתוב), וכלשונו בפירושו שלאח"ז המובא בסמוך – „דגל מחנה יהודה“] – כי כוונתו רק לשבט ראובן לחוד, לא לשבטים שהיו „חונים עליו“.

והתמ' גדולה יותר: בהמשך הענין, עה"פ¹² „משה ואהרן ובניו“, פרש"י „וסמוכין להם דגל מחנה יהודה והחונים עליו יששכר וזבולון טוב לצדיק טוב לשכנו לפי שהיו שכניו של משה שהי' עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה“ (ומקורו בתנחומא ובמדבר רבה שם)¹³ – הרי

8) וראה הערה 11.
9) ובפרש"י ר"פ קרח ד"ה דתן ואבירים מסיים „גשתתו עם קרח במחלוקתו“. ולהעיר דשם מתחיל פירושו עה"פ „פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא“.
10) ואינו מביא הפסוק שבתנחומא שבו נאמר העונש.
11) תוכן הפירוש נמצא גם בבמדב"ד קרח (פ"ח, ה). תנחומא שם ד (ות"ב שם ח). יל"ש שם רמז תשנ – ובכולם מסיים רק „לקח (עמו) ואבדו מן העולם“. אבל לכאורה נראה, שמקור הורשה במקומות אלה הוא ממקום א' ונעתק ממנו להשאר.
12) שם, לה.
13) ועד"ז הוא במדרשים בפ' קרח (הג"ל הערה 11).

א. אודות סמיכות „דגל מחנה ראובן“ (שחנו „תימנה“¹) לבני קהת (שחנו „על ירך המשכן תימנה“²) אמרו חז"ל, והובא בפרש"י עה"ת, „אוי לרשע ואוי לשכנו“.

בפירושו של מאמר זה („אוי לרשע כו") בנוגע לענינו מצינו כמה אופנים ומהם:

בתנחומא³ איתא: „ומן הדרום בני קהת וסמוכין להם ראובן ושמעון וגד מכאן אמרו אוי לרשע ואוי לשכנו אלו שלשת השבטים שהיו שכנים לקרח ועדתו בדרום אבדו עמו במחלוקתו שנאמר⁴ ותפתח הארץ את פי ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל אשר להם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש“.

בבמדבר רבה⁵: „ג' של דרום, שהיו לבעלי מחלוקת סמוכין, אבדו עמהם ועליהם נאמר אוי לרשע אוי לשכנו ומי היו בעלי מחלוקת קרח בן יצהר בן קהת ולפי שהיו סמוכים להם ראובן ושמעון וגד היו כולם בעלי מחלוקת שכן הוא אומר⁶ ויקח קרח בן יצהר וגו' וכן בני גד ובני שמעון אף הם היו בעלי מריבה“.

ובפרש"י עה"ת (עה"פ² „משפחות בני קהת יחנו גו' תימנה“) כתב: „וסמוכין להם דגל ראובן החונים תימנה, אוי לרשע ואוי לשכנו, לכך לקח מהם דתן ואבירים ומאתיים וחמישים איש עם קרח ועדתו שנמשכו עמהם במחלוקתם“⁷.

1) פרשתנו ב, י.
2) שם ג, כט.
3) פרשתנו יב (ותנחומא באבער יג). ועד"ז בילקוט כאן רמז תרפו.
4) קרח טז, לב.
5) פרשתנו – פ"ג, יב.
6) קרח טז, א.
7) הכרחו של רש"י לפרש זה בפסוק זה (ג, כט) – אף שאין דרכו להעתיק דרשות רז"ל – י"ל, שהוא מפני הלשון „משפחות בני קהת“, ולא „משפחות קהת“ כמו שנאמר „משפחות הגרשוני“ (ג, כג), ו"משפחות מררי .. יחנו" (ג, לג), דמשמע שישנו ענין (בלתי רצוי) בהם שבגללו אינו רוצה לייחסם לקרח עצמו (ונע"ד פרש"י ויחי מט, ו) – ראה באר בשדה על פרש"י כאן. וראה בעוד מפרש"י רש"י (גו"א). באר מים חיים (לאחי מהר"ל). מלאכת הקודש. ועוד) פירושים אחרים בהכרחו של רש"י, ולכאורה אינם ע"ד הפשט. ואכ"מ.

פרץ", ודרשו חז"ל²³ "זה משיח, שנאמר²⁴ עלה הפורץ לפניהם"²⁵.

... בשלימות דמספר שבע (שבע מאות ושבעים) נרמזת גם שלימות עבודתו של רבינו במשך כל ימי חייו, שבע עשירות שנים, שבעים שנה (תר"ם – תש"י), ועד לגמר ושלימות עבודתו בעשור השביעי בחצי כדור התחתון (מהבית שמספרו שבע מאות ושבעים), כולל גם המשך העבודה בשנים שלאח"ז ע"י דור השביעי, "כל השביעין חביבין"²⁶ – שעי"ז נעשית השלימות דמעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות בכל שבעת הארצות שבעולם, ותיכף ומיד "יוסיף אדני שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'", עי"ז ש"פרצת (בגימטריא שבע מאות ושבעים) עליך פרץ", "עלה הפורץ לפניהם".

ובכל זה ניתוסף הדגשה יתירה בתקופה האחרונה:

העבודה דהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה מ"בית רבינו" (770) הולכת ונמשכת וביתר שאת וביתר עוז גם לאחרי (עשר שנים האחרונות ב) חיים חיותו בעלמא דין, יותר מארבעים שנה (תש"י – תש"נ), באופן ד"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"²⁷, ונמצא, ש"בית רבינו" (770) הוא בבחינת "תלפיות", "תל שכל פיות פונים בו"²⁸, יותר מיובל שנים (ת"ש – תש"נ), "עד עולם"²⁹.

וענין זה מודגש עוד יותר כשרואים במוחש שהולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז במספר בני"ש שבאים ל"בית רבינו", "ברוב עם הדרת מלך"³⁰ (כולל גם "מאן מלכי רבנן"³¹, ובפרט נשיא (מלך) הדור), ונעשה

23 אגדת בראשית ספס"ג. וראה ב"ר ספפ"ה ובפרש"י.

24 מיכה ב, יג.

25 ולהעיר, ש"בית משיח" בגימטריא "פרצת" (770). ודו"ק.

26 ויק"ר פכ"ט, יא. וראה ד"ה באתי לגני השי"ת בתחלתו. ובארוכה – ד"ה זה תשי"א.

27 תבוא כט, ג.

28 ברכות ל, א.

29 שמואל"א א, כב ובפרש"י. ירושלמי ברכות פ"ד ה"א. וראה קידושין טו, א. מכילתא

ופרש"י משפטים כא, ו.

30 משלי יד, כח.

31 ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב – ברע"מ.

שמגלה ומוציאה תכונה זו (של השכן) מן ההעלם והכח אל הגילוי והפועל.

ד. ויש לומר המקור לשלשה אופנים אלה, במקור הענין ד"אוי לרשע אוי לשכינו" בהלכה – בדיני נגיעי בתים, וז"ל התו"כ²⁰: "וחלצו מלמד ששניהם חולצים, מיכן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו, שניהם חולצים שניהם קוצעין שניהם מביאים את האבנים" (ועד"ז הוא במשנה נגיעים²¹)

ובגדרו של דין זה ישנם ג' פירושים:

א) "אם כותל מפסיק בין שני בתים ונראה נגע בכותל לצד בית זה בעל הבית אחר צריך להטפל עמו דכתיב וחלצו את האבנים לשון רבים כו"²². שלפי פירוש זה, לא חל חיוב זה על החפצא (הכותל) של השכן, אלא זהו דין בטיפול הגברא, דשכנו של הרשע "צריך להטפל עמו" בחליצת האבנים ובקצוע והבאת האבנים של הרשע.

ב) הא ד"שניהם חולצים" היינו שהחיוב דחליצת האבן חל גם על חלק האבן של השכן (שלא נראה בו הנגע).

ובזה גופא – שני פירושים:

א) שיטת רש"י (בסוף מס' סוכה¹⁶) שהדין (שבתו"כ) ד"שניהן חולצין" (מפני "אוי לרשע ואוי לשכינו") הוא (רק) "באבן שבמקצוע", וכמו שפרש"י במ"א²³ בפירוש דברי המשנה (דמס' נגיעים²⁴) "אבן שבויות כשהוא²⁵ חולץ חולץ את כולו", "אבן המנוגעת שבויות שנראה בבית זה ובבית זה שכן דרך הוויית לתת שם אבנים גדולות המתוקים את כל עובי הכותל ונראה משני צדדים"²⁶ – שאבן זו יש עלי' חיוב לחלוץ את כולה (גם הצד שלא נראה בו הנגע)²⁷.

20 מצורע יד, מ.

21 פי"ב מ"ז

22 רע"ב למשנה שם. ועד"ז הוא בר"ש שם. ק"א לתו"כ שם.

23 חולין קת, ב.

24 פי"ג, ב. וכ"ה בתו"כ מצורע יד, מה.

25 כן הובא בחולין שם. ובמשנה בשינוי לשון קצת.

26 ראה גם ערוך לנר סוכה שם.

27 ולפי"ז צ"ל שהחידוש במשנה זו דפי"ג הוא בעיקר

במ"ש "ובמנן שהוא נותן כ' ומניח את של חבירו נמצא חומר כו". ראה חסדי דוד לתוספתא נגיעים פ"ח, ה (י).

וראה משנה אחרונה שבהערה הבאה.

שכאן גבי "טוב לצדיק" הביא רש"י גם את יששכר וזבולון, ומה טעם שינה רש"י גבי "אוי לרשע כו" וכתב רק "דגל ראובן" ותו לא? ולכאורה י"ל שזהו לפי שלא מצינו (בפשוטו של מקרא) שגד ושמעון נמשכו עמו במחלוקת, וצריך להבין הטעם דחילוק זה. וכן – סברת החילוק בין המדרשים ורש"י דרק שבט ראובן נמשך במחלוקת, או שהשכינות דקרח פעלה גם על שבט שמעון ושבט גד?

ב) בתנחומא ובמדב"ר לא פירשו מי הם משבט ראובן שנאבדו עם קרח ועדתו, ואילו רש"י מפרט "דתן ואבירם ומאיתים וחמישים איש" (שרובם הם משבט ראובן¹⁴).

ג. ויש לבאר זה בהקדם, שבענין פעולת השכינות – השפעת אדם על שכינו – מצינו כמה אופנים:

א) פעולת השכן היא בענין חיצוני לגמרי, כגון שהשכר של הצדיק נמשך גם לשכינו, וכן להיפך, שהעונש שעל הרשע נמשך גם על שכינו¹⁵. וכפשוטו לשון הגמרא (בסוף מס' סוכה¹⁶) דקנסו לכל המשמר כולו בגלל "מרים בת בלגה שהמירה דתה" [אע"פ שלכאורה וכי בגללה "קנסינן לכולה משמרה", אלא] משום "אוי לרשע אוי לשכינו"¹⁷.

ב) פעולת השכן היא פעולה פנימית, כלומר, שהוא משנה את אופן הנהגתו של שכינו¹⁸, ועד שמשנה גם את מהותו¹⁹.

ג) שכינות אינה הסיבה לזה ש"טוב לצדיק" טוב לשכנו" (או להיפך – "אוי לרשע) אוי לשכנו"), אלא הוא סימן על מהותו של השכן (שזה שהם שכנים מורה ששניהם שייכים זל"ז במהותם וגדרם וכיו"ב), ופעולת השכינות היא

14 פרש"י ר"פ קרח ד"ה ודתן ואבירם.

15 ראה רש"י לך יג, ה. שם, יד. שם יד, יב. בשלח טו, כח (מביק צב, א. וראה פרש"י שם ד"ה בהדי). אבל ראה רש"י וירא יט, יז. שם, יט.

16 נז, ב.

17 ראה זח"ג קכב, ב. וראה ברכות נח, ריש ע"א ועירובין יח, סע"ב ובפרש"י. ועוד.

18 ראה זח"א פד, סע"א ואילך.

19 ראה בארוכה ע"ד ב' האופנים – לקו"ש חי"ט ע' 62 ואילך.

(ב) יש מפרשים²⁸, שהדין ד"חולץ את כולו" הוא לא רק באבן שבזוית הבית (שנראית משני הצדדים), אלא בכל חלקי הכותל (שכנגד הנגע בצד השני) המספיק בין שני הבתים, וזוהי כוונת המשנה ד"כותל²⁹ מפסיק בין שני בתים ונראה נגע בכותל לצד בית זה" – "שניהם חולצין" (משום "אוי לרשע אוי לשכיניו")³⁰, שגם חבירו חייב לחלוץ האבנים שבחלק שלו (נגד נגע)³¹. ויש לומר, שג' דינים (ושיטות) אלו הם בהתאם לג' האופנים הנ"ל בפעולת השכנות ("אוי לרשע אוי לשכיניו"):

לאופן הא' פעולת השכן היא פעולה חיצונית בלבד, ולכן אינו פועל על הכותל (ביתו) של השכן, אלא רק מחייב את השכן שיטפן עמו בחליצת האבנים.

לאופן הב', "אוי לרשע אוי לשכיניו" הוא השפעה חזקה (פנימית) יותר, ולכן צריך לחלוץ את כל האבן שבזוית הבית, גם החלק שלצד השכן, והיינו שזהו כאילו גם אבן של השכן היא מנוגעת.

אבל לאופן הג', צריך שכיניו של ה"רשע" לחלוץ אבנים שבחלק שלו, מפני שהשכינות לרשע מורה על שייכותו לרשע, לא מצד השפעת הרשע עליו, אלא זהו סימן שבעצם שייכים זל"ז. ולכן בכותל זה שבו נראה הנגע בצד אחר אצל חבירו, ה"ז מורה שגם חלק הכותל שכנגדו השייך לחבירו שייך להנגע (אף שלא נראה בו, ואינו אבן אחת עמו).

ה. ולפי זה יש לבאר גם טעם החילוק בין שלשת הדרשות הנ"ל בפרשתנו – התנחומא, במדבר רבה ופרש"י – בפירוש הענין ד"אוי לרשע ואוי לשכיניו" בענין הסמיכות דדגל מחנה ראובן לבני קהת:

(28) משנה אחרונה לנגעים פ"ב ופי"ג שם, ע"פ הרע"ב והר"ש למשנה נגעים פ"ג שם.

(29) ל' הרע"ב בפ"ב שם.

(30) וראה אבות דר"נ רפ"ט. ע"ש (וראה שם כמה נוסחאות. ואכ"מ).

(31) ולכאורה כן משמע מפשטות לשון הרמב"ם בפיהמ"ש נגעים פ"ב שם ומדבריו בהל' טומאת צרעת (פט"ו ה"ד).

וכן יש לפרש בפ"י רבינו הלל לתו"כ מצרע שם. מ. וראה ביאורי הגרי"א למשנה נגעים פ"ג שם. ואכ"מ.

התנחומא ס"ל כאופן הא', שפעולת השכינות (כאן) היא בעיקר לענין העונש, שהעונש שבא על הרשע נמשך גם על שכיניו (ואפילו כשפועל ששכיניו ישתתפו³² במעשיו הרעים, ה"ז רק מה ששכיניו נגרר אחריו, אבל לא שנעשה ע"י שכיניו במהותו של השכן), ולכן מביא רק ש"אבדו עמו במחלוקתו": לפרש"י פעולת השכינות אינה רק בנוגע לעונש אלא היא גם פעולה ושינוי בגוף השכן, וזהו שמוסיף רש"י (שלא רק "לקו מהם", אלא) "שנמשכו עמהם במחלוקתם"³³.

[ויש לומר, שאין כוונת רש"י במ"ש "לכך לקו מהם דתן ואבירם כו' עם קרח ועדתו שנמשכו עמהם במחלוקתם"³⁴ שהם שני ענינים – (א) שנענשו עמהם (לקו), (ב) ונמשכו עמהם במחלוקת [שלפ"ז הול"ל בסדר הפוך, "שנמשכו עמהם במחלוקתם" .. ולכך לקו"³⁵] – אלא היינו הך, ש"לקו" בכך "שנמשכו עמהם במחלוקתם"].

ועפ"ז מבואר עוד שינוי לשון בפרש"י מלשון התנחומא, שבתנחומא הלשון "אבדו עמו במחלוקתו", ורש"י משנה וכותב "שנמשכו עמהם במחלוקתם" (לשון רבים) – דיש לומר³⁶, שבתנחומא ההדגשה שהשכנים רק נגררו אחרי קרח, ולכן מדגיש שזוהי רק "מחלוקתו" (של קרח), שהמעשה הרע מתייחס רק לרשע ולא

(32) להעיר שבתנחומא קרח בענין דגל ראובן כותב בתחלת הענין "ונשתתפו עמהם", ומ"מ בסיום הענין איתא (רק) "לקו עמו ואבדו מן העולם".

(33) בלקו"ש שבהערה 19 נתבאר (בא"א) בפלוגתת רמב"ם ורש"י, דלרש"י (סוכה שם) השייכות דשכינות היא רק חיצונית ואינה במהות השכן (משא"כ להרמב"ם, ע"ש בארוכה). אבל להעיר דפרש"י עה"ת הוא (כולל) יינה של תורה, כמאמר אדה"ז (היום יום כט שבט), ולכן י"ל דברש"י עה"ת מודגשת יותר השייכות הפנימית דשכינות. (34) ולא כבמדרשים דפ' קרח (תנ"ל הערה 11) "לקו (עמו) ואבדו מן העולם".

(35) או הול"ל "לפי שנמשכו כו" וכיו"ב.

(36) אף של' רבים בפרש"י קאי בפשטות על עדת קרח, "שנמשכו עמהם במחלוקתם", י"ל, שבשינוי לשון רש"י מלשון התנחומא ("במחלוקתו", אף שגם שם נזכר לפנ"ז קרח ועדתו*) מרומז גם ענין הנ"ל שבפנים.

(* אב"י י"ל כי להתנחומא העיקר בהמחלוקת הי' קרח. ולרש"י – קרח ועדתו.

לירושלים (כנ"ל).

ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו¹⁴ של "בית רבינו" שבדורנו:

"רבינו" – ב' שמותיו רומזים על הגאולה: שמו הראשון – יוסף – ע"ש "ביום ההוא יוסיף אדניי שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים גו' ומאיי הים גו' ואסך נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ"¹⁵, ושמו השני – יצחק – ע"ש הצחוק והשמחה ששלימותה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמ"ש¹⁶ "אז ימלא שחוק פינו", "אז" דייקא, לעתיד לבוא¹⁷, כשיאמרו ליצחק (דוקא) "כי אתה אבינו"¹⁸.

ו"בית (רבינו)" – מספרו שבע מאות ושבעים¹⁹, וע"ש מספר זה נקבע שמו אשר יקראו ל"בית רבינו" בפי כל ישראל, "770"²⁰, שמספר זה הוא הגימטריא ד"פרצת", ע"ש "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²¹, שרומז שמבית זה אורה יוצאה לכל ד' רוחות העולם, ובאופן של פריצת גדר, שכל ד' רוחות העולם מתעלים לדרגת ארץ ישראל ("עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"), כולל ובמיוחד שכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם נקבעים בארץ ישראל ומתחברים לבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, עליו נאמר²² "פרצת עליך

(14) כידוע שהשם מורה על תוכנו ומהותו של הדבר הנקרא בשם זה (תניא שעהיה"א ספ"א. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) ס"א וש"נ).

(15) ישע"י יא, יא-יב.

(16) תהלים קכו, ב.

(17) משא"כ בזמן הגלות, ש"אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז, שנאמר אז ימלא שחוק פינו" (ברכות לא, א).

(18) ישע"י סג, טז. שבת פט, ב.

(19) להעיר מהנהגת גדולי ישראל שלמדו רמזים והוראות בעבודת ה' גם מעניני חול כיו"ב (כמו מספר הקרון במרכבת המסע, שהו"ע עראי, ועאכו"כ בנוגע לבית קבוע), ובפרט בנדוד"ש שהמספר נעשה שמו של הבית, כבפנים.

(20) הן בלשון הקודש – שבע מאות שבעים, הן באידיש – זיבן זיבעציק, והן בלשון המדינה (אנגלית) – "סעווען סעווענטי".

(21) ויצא כה, יד.

(22) וישב לה, כט.

גאולתכם".

... יש לבאר כהנ"ל בנוגע ל"בית רבינו שבבבל" בדורנו זה – ביתו (בית הכנסת ובית המדרש) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

... בדור זה, דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, מסיימים ומשלימים "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁸ לעשות מארץ העמים ארץ ישראל גם במקום היותר תחתון דארץ העמים, חצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן תורה⁹), אשר, ע"י העלאת המקום היותר תחתון מעלים גם את כל שאר המקומות דארץ העמים¹⁰, וענין זה נעשה ע"י "בית רבינו" שבחצי כדור התחתון, שממנו אורה יוצאה לכל העולם, לעשות מהעולם כולו (עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל) ארץ ישראל, שזהו"ע ד"עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"¹¹, ו"עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל"¹¹, שבה יוקבעו כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם כולו מחובר לבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, נשיא הדור, שהוא המשיח (גואלן של ישראל) שבדור, ועוד וג"ו עיקר, שהוא הנשיא דתורת החסידות¹², אשר, ע"י הפצתה חוצה (יפוצו מעינותיך חוצה", עד לחוצה שאין חוצה ממנו, בכל קצוי תבל) פועלים ביאת מלכא משיחא¹³.

ועפ"ז מובן גודל העילוי ד"בית רבינו" – "מקדש מעט" העיקרי בגלות האחרון, "שנסע מקדש וישב שם", ולכן "הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד", ולא עוד אלא שבו יתגלה מקדש העתיד, ומשם ישוב

(8) תניא רפ"ז.

(9) ראה אגרות יקודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

(10) "כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגבי' הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יוגבהו העליונים הימנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכותל לא הי' מגבי' התחתונים" (תו"א בראשית ד, רע"א).

(11) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישע"י רמז תקג.

(12) להעיר, שתורת החסידות היא בחי' היחידה שבתורה (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות), הקשורה עם בחי' היחידה שבישראל, נשמתו של משיח צדקנו (רמ"ז לוח"ב מ, ב. ועוד).

(13) אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

לשכינו: משא"כ לפרש"י שמצד השכינות לקרח "נמשכו עמהם במחלוקתם", שמרמו שהשכנים נמשכו במחלוקת, עד שנעשית גם מחלוקת השכן, מחלוקת של רבים:

אבל שיטת הבמדב"ר היא כאופן הג' הנ"ל ששכינות ה"ז סימן על מהותם של השכנים, שבמהותם שייכים זל"ז. וזהו שמדייק בבמדב"ר "היו כולם בעלי מחלוקת כו' אף הם היו בעלי מריבה" (ולא "שנמשכו עמהם במחלוקתם", ככפרש"י), והיינו שזוהי תכונתם בעצם, והשכינות רק גלתה והוציאה תכונה זו מן ההעלם אל הפועל. ועד"ז לפנ"ז בצד הטוב אומר שם שה"שבים (דדגל מחנה יהודה) שהיו סמוכים למשה ולאהרן.. היו כולם גדולים בתורה" (ולא (רק) "שנעשו גדולים בתורה", ככתנחומא ובפרש"י) – שהשכינות גילתה³⁷ שבעצם "היו כולם (ראויים להיות) גדולים בתורה".

יש לומר שזהו מה שמדייק בבמדב"ר שם (בצד הטוב) "אשרי צדיק ואשרי שכנו", לא "לצדיק.. לשכנו" ככתנחומא (ופרש"י), כי לתנחומא (ופרש"י) האושר (והטוב) שבא לשכנו הוא בא ע"י (מצד) הצדיק והשפעתו, משא"כ בבמדב"ר ה"אשרי" הוא על שניהם בשווה, וי"ל שזהו מה שמדייק "ועליהם נאמר³⁸ אשרי צדיק ואשרי שכנו".

[ויש להוסיף, שביאור זה בשיטת הבמדב"ר, ששכינות היא סימן על השייכות והקשר שביניהם בעצם, מתאים עם כללות תוכן דרשת הבמדב"ר כאן, שמתחיל בהסגולה של המקומות (ד' הרוחות מזרח מערב צפון ודרום)³⁹ ששם חנו הדגלים⁴⁰, וכלשונו "מזרח משם האור יוצא לעולם ושם היו חונים דגל יהודה שהיו בעלי מלוכה בעלי תורה בעלי מצות לכך היו חונים שם משה ואהרן ובניו

(37) ולכן אינו בסתירה למה שמסיים גם שם "על שהיו שכנים לתורה נעשו כולן בני תורה", כי השכינות גילתה ענינם ותכונתם שלהם.

(38) שקאי לא רק על משה אהרן ובניו.

(39) ולשיטת' איל (במדב"ר פ"ב, יוד) בביאור הדגלים ובמקום חנייתם לרוחות. ע"ש באורך.

(40) אלא שבכללות המדרש כאן (וכן במדב"ר שם פ"ב) מדובר במעלת שבת ראובן ומקום חנייתו.

שהיו בעלי תורה בעלי מצות מכפרים על ישראל בתפלתם ובקרבנם", וע"ז ממשך "ועליהם נאמר אשר צדיק ואשרי שכנו אלו שבטים שהיו סמוכים למשה ולאהרן כו' היו כולם גדולים בתורה כו'", והיינו שמצד מעלתם בעצם של דגל יהודה ושייכותם ל"מזרח", חנו דגל יהודה ברוח מסוגל דמזרח, ו"לכך (גם) היו חונים שם משה ואהרן ובניו".

1. ע"פ הסברה זו בשיטת רש"י מובן הטעם שרש"י כותב רק "דגל ראובן" ולא הביא גם שמעון וגד:

כיון שלשיטת רש"י "אוי לרשע ואוי לשכיניו" הוא מצד השפעת הרשע על הנהגת השכן ומהותו, מובן, שאינו דבר השווה בכל, ובמילא (בנדו"ד) אין לך בו אלא חידושו, שבת ראובן שמפורש בו שנמשך במחלוקת. דכיון שהם היו עיקר הדגל, במילא מובן שהם היו "סמוכים" ושייכים ביותר (לבני קהת –) קרח: משא"כ על שמעון וגד שאינו מפורש בקרא, אין הכרח לומר⁴¹ שגם בהם פעלה והשפיעה השכינות שיהיו נמשכים עמהם⁴²: ובראובן גופא מדייק

(41) ובפרט שלא מצינו בפירוש בקרא שהיו שייכים למחלוקת, כנ"ל בפנים. וראה מפרשי הבמדב"ר שם מה שפירשו בזה שבני שמעון וגד היו בעלי מריבה.

(42) ועד"ז י"ל גם בצד הטוב, דאף שמרובה מדה טובה כו' והשכינות פועלת גם באלו החונים עליו* (ראה לקמן סעיף ז), מ"מ יש מעלה ביהודה (ראש הדגל) לגבי החונים עליו, וזהו הדיק והשינוי בהפסוקים (שהובאו ברש"י), דבנוגע ליהודה הביא רש"י "יהודה מחוקק" דקאי על כל השבט (כדלקמן שם): ביששכר מביא רק "ומבני יששכר יודעי בינה וגו' מאתיים ראשי סנהדראות**", שהדיק "ומבני" – מאתיים – היינו שחלק מהשבט היו יודעי בינה, ראשי סנהדראות, ופשיטא בנוגע לזבולון שמביא "מושכים בשבט סופר", שנוסף ע"ז שאינו ענין של כל השבט, רק שיש בני תורה מזבולון (שבזה שווה ליששכר), הרי גם אופן לימודם הוא רק באופן ד"שבט סופר", סופרים, ולא ראשי סנהדראות כביששכר.

(* ואולי י"ל שהוא לפי שגם בהצדיק מדובר בג' – משה אהרן ובניו, כבהד"ה דפרש"י (אלא שהעיקר, כמובן, היא השכינות למשה שחי' עוסק בתורה שמצד זה "נעשו גדולים בתורה"), ולהעיר שבתנחומא באבער ויל"ש כאן מסיים "על שהיו שכני תורה נעשו כולם כו'". ועד"ז במדרשים בפ' קרוז (תנ"ל הערה 11) "על שהיו סמוכין לתורה כו'".

(**) ובתנחומא מביא לפנ"ז מהכתוב "דאשיחם מאתיים", ומוסיף (מהכתוב) (לכך אחיזה על פיחם" – "היו מטיכמים הזכה על פיחם". וראה גם תנחומא באבער ויל"ש שם (בשינוי קצת).

הוספה

בשורת הגאולה

ע.

יש לומר – שהמקדש דלעתיד (ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים¹) יתגלה תחילה בהמקום "שנסע מקדש וישב שם"² בזמן הגלות ("בית רבינו שבבבל"³), ומשם יועתק למקומו בירושלים.

. . . ואולי יש לומר, שמרומז בלשון הרמב"ם (בהלכות מלך המשיח⁴) "ובנה מקדש במקומו" – דלכאורה: מהו הצורך להשמיענו כאן שבנין המקדש הוא במקומו? ולאידך, למה אינו מפרש המקום, ובנה מקדש בירושלים? – ש"במקומו" רומז גם על מקומו של מלך המשיח בזמן הגלות (לפני ש"הרי זה משיח בודאי"), היינו, שבהיותו בגלות (ששם יושב⁵ וממתין ומצפה לגאול את בני" ושכינה עמהן מהגלות) בונה מלך המשיח מקדש (מעט) שהוא מעין ודוגמת המקדש שבירושלים (כמו "בי כנישתא דשף ויתיב"³, "שנסע מקדש וישב שם"), בתור הכנה למקדש העתיד, שיתגלה תחילה שם, ומשם ישוב (עם הקב"ה ובנ"י) לירושלים.

. . . ואולי יש לומר, שמ"ש במדרש⁶ ש"בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם", קאי על גג בית המקדש דמקדש מעט שבחוץ לארץ⁷ שהוא במקום המקדש בירושלים ("שנסע מקדש וישב שם"), כי, לאחרי שמקדש העתיד יתגלה וירד למטה לא יהי צורך להשמיע לישראל "הגיע זמן

(1) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

(2) ערוך ערך שף (הובא בחדא"ג מהרש"א מגילה כט, א).

(3) מגילה כט, א.

(4) ספ"א.

(5) ראה סנהדרין צה, א: "יתב אפיתחא דרומי".

(6) יל"ש ישעי' רמז תצט.

(7) ועפ"י יומתק הדיוק "עומד על גג בית המקדש" – ש"גגות . . . לא נתקדשו" (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז), שרומז על חו"ל בערך לקדושת א"י.

בשכינות לטוב לגבי שכינות לרע (דמרוכה מדה טובה כו')⁴⁸, שלכן השכינות דדגל מחנה יהודה למשה ואהרן פעלה לא רק על שבת יהודה ראש המחנה – הסמוך לו (ע"ד פעולת בני קהת על דגל ראובן לבד כנ"ל), אלא גם על יששכר וזבולון החונים על דגל מחנה יהודה.

ויש להוסיף, שענין זה מודגש בהשינוי בפרש"י בהראי' בנוגע ליהודה ש"נעשו גדולים בתורה" – שמביא פסוק מכתובים "שנאמר⁵⁰ יהודה מחוקקי"⁵¹, דלא כבתנחומא שמביא "לא יסור שבת מיהודה ומחוקק מבין רגליו"⁵², הנאמר (א) בחומש (ב) לפני פרשתנו – כי [נוסף לכך פרש"י מביא כתוב שבו מפורש שכן ה' בפועל, ולא הכתוב בחומש שבו רק הבטחה והברכה ש"לא יסור", הרי' בהפסוק בחומש לא מפורש שזוהו בכל שבת יהודה ד"לא יסור שבת מיהודה ומחוקק מבין רגליו" פירושו שהיו בהם "ראשי גליות שבבבל" ו"נשיאי א"י"⁵³, ואילו בפסוק "יהודה מחוקקי" ה"ז שמו של השבט כולו, וזוהו מובן שזוהי תכונתו של כל שבת יהודה. ולכן שינה פרש"י והביא כתוב זה, להדגיש, ששכינות פועלת ומשנה מהותו של השכן⁵⁴.

(48) סוטה יא, א. וש"נ. פרש"י תשא לד, ז. ועוד. וכפרש"י סוף סוכה לענינו "טוב לצדיק טוב לשכנו".

(49) ראה לקמן הערה 54.

(50) תהילים ס, ט. שם קח, ט.

(51) וכ"ה בבמדב"ר פי"ח, תנחומא (ות"ב) ויל"ש קרח שם.

(52) פסוק זה הובא גם בבמדב"ר (פ"ג) ותנחומא באבער פרשתנו שם. וביל"ש פרשתנו שם הובאו שני הפסוקים.

(53) פרש"י ויהי שם.

(54) ויל"ש שלרש"י ההוספה היא לא רק בכמות, ששכינות

לטוב פועלת על כל השבט (ולא כשכינות לרע, שפועלת רק על מספר מועט), אלא גם שינוי באיכות: בשכינות לרע ("אוי לרשע אוי לשכיניו") אף שהיא פועלת פנימית, עיקרה היא בנוגע להתנהגות השכן, משא"כ בצד הטוב ה"ז נעשה מהותו וטבעו של השכן, ולכן פועל על כל השבט ונקבע כשמו של כל השבט.

ועפ"י ההוספה ברש"י על התנחומא היא לא רק ב"אוי לרשע אוי לשכיניו" (ש"לרש"י היא פועלת פנימית ולהתנחומא – רק פועלת חיצונית בשייכות לעונש כו'), אלא גם באופן פועלת הפנימית דשכינות לצדיק ("טוב לצדיק טוב לשכיניו"), שאינו דומה הא דמדה טובה מרובה כו' לפי פרש"י (לגבי שייכות פנימית ד"אוי לרשע כו") למרובה מדה טובה שבתנחומא (לגבי שייכות חיצונית ד"אוי לרשע כו").

רש"י "לקו מהם דתן ואבירם ומאתיים וחמישים איש", היינו שלא השפיע קרח על כל השבט אלא על מספר מועט שבשט ראובן גופא.

ומטעם זה מפרט רש"י "דתן ואבירם ומאתיים וחמישים איש" ולא כתב סתם "לכך לקו מהם עם קרח ועדתו" – שיש לומר, שבוה שצירף "דתן ואבירם" לה"מאתיים וחמישים איש" בחדא מחתא, כוונתו להדגיש תוכן וענינה של שכינות לרשע, שפועלת ומשפיעה על מהותם של האנשים השכנים אליו, דכשם שפשוט ש"דתן ואבירם" לא רק נגררו אחרי מחלוקתו של קרח, אלא הם היו בעלי מחלוקת בטבע⁴³, כך נפעל בהמאתיים וחמישים איש ע"י השכינות לרשע, שנעשו בעלי מחלוקת⁴⁴.

ז. אלא שלכאורה משנת"ל, שלפי התנחומא ענין השכינות הוא רק פעולה חיצונית לענין עונש לחוד, צ"ע – שהרי מפורש בתנחומא שם לענין סמיכות דגל מחנה יהודה למקום חניית משה ואהרן: "מכאן אמרו אשרי לצדיק ואשרי לשכיניו אלו שלשת השבטים שהיו סמוכים למשה ואהרן נעשו גדולים בתורה, יהודה שנאמר⁴⁵ לא יסור .. בישישכר כתיב⁴⁶ ומבני יששכר יודעי בינה .. ומזבולון מושכים בשבט סופר⁴⁷ על שהיו שכיניו כולם נעשו בני תורה", הרי שהשכינות פעלה בהם גופא, ש"נעשו גדולים בתורה .. בני תורה"?

ויש לומר, שלדעת התנחומא יש חילוק בין שכן טוב לשכן רע, דשכינות לרע פועלת רק חיצונית (בנוגע לעונש, או לכל היותר שהשכן יגרר אחריו), משא"כ בשכן טוב – ש"מדה טובה מרובה כו"⁴⁸ – פועלת השכינות גם על מהותו של השכן, שנשתנה לטוב, ולכן כותב התנחומא ש"אלו שלשת השבטים שהיו סמוכים למשה ואהרן נעשו גדולים בתורה". ואולי יש לומר, שגם לשיטת רש"י יש מעלה

(43) ראה שמות ב, יג"ד ובפרש"י. שם ה, כ ובפרש"י. בשלח טו, כ ובפרש"י.

(44) ראה פרש"י קרח ז, ג.

(45) ויחי מט, יו"ד.

(46) דה"א יב, לב.

(47) שופטים ה, יד.

חדשים⁷⁹, נתינה בדרגה של מעלין בקודש ביחס לשנה שעברה –
 כבר יתקיים „בנה מזבח והקריב עליו קרבן“, על ידי הגשמת תכלית הבריאה, להפוך את העולם לדירה לו יתברך.
 (משיחות ש"פ במדבר (ערב חג השבועות) תשל"א, ליל ערב חג השבועות תשמ"ג)

והכוח לכך נלקח ממשנה רבינו, אשר בנה את המזבח והקריב עליו קרבן – בחינת משה רבינו הנמצאת ב„כל נפש ונפש מבית ישראל“⁷⁸ – הנותנת את הכוח, שאף כאשר נמצאים עדיין בחמישי בסיון, לפני מתן תורה, – בדרגה של מתן תורה בשנה זו, מתן מחדש באופן של „יהיו בעיניך

וי"ל שזהו גם דיוק הלשון בפרש"י „טוב לצדיק טוב לשכנו“, ולא „אשרי לצדיק ואשרי לשכנו“ (כבתנחומא), כי לשון „אשרי“ (מלשון אושר או מלשון⁵⁵ שבח) יתכן⁵⁶ גם כאשר מקבל השפעת שכר על ידי הצדיק או שנשפע מהנהגת הצדיק, משא"כ הלשון „טוב“ כולל גם הפי' שינוי במהותו וגדרו שנעשה „טוב“.

ח. ויש להוסיף בזה ע"ד הרמז והדרוש:

השייכות דב' ענינים אלו ד"טוב לצדיק טוב לשכנו" ו"אוי לרשע ואוי לשכינו" שבפרשתנו, הוא לא רק מצד גדר ענין השכינות, אלא (גם) מצד תכונם וענינם המדובר בהם: הדרך להנצל ולהפטר מלהמשך במחלוקת⁵⁷ ("אוי לרשע"), הוא ע"י העסק בתורה ("טוב לצדיק כו"). וכן לאידך, כדי שהעסק בתורה יהי' כדבעי, ועד שהעוסקים יהיו "גדולים בתורה", והיינו שיתאחדו עם התורה, הוא דוקא כאשר מתרחקים ממחלוקת עד קצה האחרון.

וי"ל שזוהי ג"כ מטעמי השייכות דפ' במדבר לחג השבועות, ד"לעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עצרת⁵⁸, דכמו שבפ' זו מבוארים ב' ענינים הנ"ל, ע"ד זה הוא בהענין דמ"ת:

מבואר בחז"ל בנוגע למ"ת "כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם"⁵⁹, והיינו לפעול שלום ואחדות במקום שאפשר להיות מחלוקת ופירוד: ולאידך, הסיבה לנתינת התורה היא כמ"ש⁶⁰ "ויחן שם ישראל נגד ההר" (שהי' בר"ח

55) ראה ת"א ויצא (ל, יג) "תושבתא".

56) אף שאפשר שקאי גם על אושר וטוב של עצמו, ע"ד "אשרי האיש שבריש ספר תהילים (ראה מפרשים שם). וראה ת"א דברים (לג, כט) "אשריך ישראל – טובך ישראל".
 57) זוהי גם השייכות לענין הנגעים – נגעי בתים (כנ"ל בפנים ס"ד) – המקור שבו נאמר "אוי לרשע ואוי לשכינו" בהלכה – כי נגעי בתים באים על לה"ר וצרות עין (ראה ערכין טו, א. תו"כ מצורע יד, לה. תוספתא נגעים פ"ג, ו. רמב"ם סוף הל' טומאת צרעת. פרש"י סוף סוכה הנ"ל. מפרשי המשנה נגעים פ"ב מ"ה) – הפירוד ומחלוקת שבין אדם לחבירו.

58) שו"ע (וכ"ה בטור) או"ח סתכ"ח ס"ד. ועד"ז ברמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב: המנהג הפשוט שיהו קוראין כו'.

59) ל' הרמב"ם סוף הל' תנוכה.

60) יתרו יט, ב.

סיון), וארז"ל⁶¹ דכאן "השור לב אחד", ועי"ז נעשו ישראל ראויים לקבלת התורה, וכמפורש בחז"ל⁶² בזמן שבאו לסיני חנו חני' אחת ויחן כו' אמר הקב"ה הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ונעשו חני' אחת, הרי השעה שאתן להם את תורתי".

ושניהם ביחד, ביטול המחלוקת והגדלות בתורה, באים ע"י שכינות לצדיק, "טוב לצדיק טוב לשכינו",

כי עסק התורה של צדיק הוא באופן של שלום ואחדות⁶³, ובפרט לימוד התורה לשמה, תורה כמו שהיא קשורה ומחוברת עם נותן התורה⁶⁴, ולכן ע"י השכינות לצדיק ולימוד תורתו, ה"ז פועל שלום ואחדות בכאו"א, ועד שזוכים לשלום האמיתי שיהי' בביאת משיח⁶⁵, שילמד תורה את כל העם כולו⁶⁶ באופן של אחדות, "ובאותו הזמן לא יהי' שם כו' ולא קנאה ותחרות"⁶⁷, גם לא קנאה ותחרות דקדושה⁶⁸, "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁶⁹.

(משיחות ש"פ במדבר תשל"ה, תשמ"ג.

תשד"מ: ו' תשרי תשכ"ח)

61) מכילתא עה"פ. וראה גם רש"י עה"פ. מקומות שבהערה הבאה. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א שיחה א' וב' לפ' יתרו.

62) דרך ארץ ווטא פרק השלום. וראה גם ויק"ר פ"ט, ט. פתיחתא דאיכ"ר כ. תנחומא (באבער) יתרו ט. ועוד.

63) וראה לקו"ש חכ"א שם (ע' 112 ואילך).

64) ע"ד שנאמר ברוד שהי' מחבר תורה שלמעלה בקוב"ה (ס' הבהיר סנ"ח (סקצ'ו) [ושם, "כי כל שעה שאדם לומד תורה לשמה התורה של מעלה מתחברת להקב"ה"], הובא בלקו"ת שלח נא, א. סה"מ תש"ה ע' 123. ובכ"מ. וכ"ה בוח"ג רכב, ב. ועוד), ומוה שאומרים זה על דוד במיוחד מובן שהו"ע נעלה ביותר. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנה"ו. וש"נ.

65) וראה גם ד"א ווטא שם (ועד"ז בויק"ר שם ספ"ט) שבשעה שמלך המשיח נגלה לישראל אינו פותח אלא בשלום.

66) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א"ב. וראה שער האמונה פנ"ו.

67) רמב"ם סוף הל' מלכים.

68) ראה "הדרן" על הרמב"ם בסה"ש תשמ"ט ח"א ע' 154 ובהערות שם.

69) ישע"י יא, ט. רמב"ם שם.

א. „בחמישי בנה מזבח...“

בסוגיא העוסקת במתן תורה¹ אומרת הגמרא: „בשני (בסיון) עלה משה וירד, בשלישי עלה וירד .. ברביעי עלה וירד, בחמישי בנה מזבח (כדכתיב):² ויבן מזבח תחת ההר. רש"י והקריב עליו קרבן“.

יש להבין: לאחר „ויבן מזבח...“ מספרת התורה³ כיצד הכניס משה את ישראל לברית – ישראל קבלו על עצמם את „ספר הברית“ באמירת „נעשה ונשמע“, ומשה לקח מדם הקרבנות, ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית...“.

ואין מובן: מדוע מציינים חז"ל רק את הענין ש„בנה מזבח והקריב עליו קרבן“ ואינם מציינים את ההמשך – שמשה הכניס את ישראל לברית?⁴

ואדרבה: כשרוצים חז"ל להדגיש את טרדתו של משה רבינו⁵ בחמישי בסיון, אשר בגללה לא עלה משה רבינו להר, כבימים הקודמים – הם היו צריכים לציין בראש ובראשונה, לכאורה, את כניסת בני ישראל לברית, כי זהו הענין החשוב ביותר בהכנות לקבלת התורה, וניתן להבין שהוא דוחה את עליית משה להר – בנוסף לכך שהוא דורש זמן רב⁶.

ואילו הענין של „בנה מזבח והקריב עליו קרבן“ אינו אורך זמן רב, ובודאי איננו חידוש מיוחד הקשור דוקא למתן תורה, שהרי אנו מוצאים בניית מזבח והקרבנות קרבנות כבר אצל אדם הראשון, נח, האבות וכו' – ומדוע חשוב ענין זה עד כדי דחיית עלייתו של משה להר?

(1) שבת פה, א.
 (2) משפטים כד, ד. – והוא כהדיוע שפרשה זו לפני מ"ח נאמרה (הדיוע בחז"ל ומפרשים ע"ז – נקבצו בתו"ש שם ע"פ ובמילואים לשם סכ"ז).
 (3) שם, ו ואילך (ובפרש"י שם).
 (4) וראה מכילתא יתרו יט, י"א, ומה עשה משה בחמישי .. בנה מזבח .. נטל מדם העולה כו"ל.
 (5) להעיר מחז"ל: מרש"א שבת שם.
 (6) אע"פ ש"ל שכיין שעליתו להר היו בהשכמה (שבת פו, א (ובפרש"י). פרש"י יתרו יט, ג) – כיון דאדחי (ע"י פעולה קצרה אפילו) אידחי.

כן אין מובן: מפשטות הנאמר בגמרא⁷ „והקריב עליו קרבן“ מובן, שמשה רבינו הקריב בעצמו קרבן על המזבח שבנה, ואילו בפסוק⁸ נאמר „וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות...“, „שההקריבה נעשתה על ידי „נערי בני ישראל“⁹, ולא על ידי משה בעצמו, כבניית המזבח, שעל כך אומרת התורה „ויבן מזבח“.

מכך מובן חידוש מיוחד וגדול, שבמילים „והקריב עליו קרבן“ אין הגמרא¹⁰ מתכוונת לקרבנות המזכרים במפורש בפסוק, אלא כוונתה לומר שמשה בעצמו הקריב קרבן אחר, שעליו אין מסופר בתורה¹¹.

ולפי זה מובן גם מדוע אומרת הגמרא „קרבן“ בלשון יחיד, ואינה אומרת „קרבנות“ בלשון רבים, כנאמר בפסוק „עולות .. זבחים שלמים .. פרים“.

מכך יוצא, שלא זו בלבד שהגמרא אינה מביאה את המשך הסיפור המופיע בפסוק, על היום החמישי, אלא יותר מכך: הגמרא עוסקת בענין חדש, שאיננו מופיע בפסוק!

מכך מובן, שחידושו של היום החמישי בסיון, בקשר להכנות למתן תורה, ובמיוחד בקשר להכנות של משה, מתבטא בעיקר בענין של „בנה מזבח...“.

ב. בניית המזבח על ידי משה בעצמו

זה גם ההסבר לכך שמשה עסק בעצמו בבניית המזבח. שהרי, לכאורה:

ניתן להבין מדוע משה בעצמו „הקריב

(7) וכ"ה ברש"י משפטים כד, א: בנה מזבח והקריב קרבנות. וראה שוח"ט מזמור א: זה בנה מזבח כו' זה הקריב כו' (אלא ש"ל דקאי על הקרבנות דימי המלואים).
 (8) משפטים שם, ה.
 (9) ראה פרש"י ועוד ע"פ. וזבחים קטו, ב (ובפרש"י ותוס' שם).
 (10) אבל במכילתא יתרו שם: „והקריב עליו עולה ושלמים נטל מדם העולה כו' מדם השלמים כו"ל – ומזבח לכאורה, שלהמכילתא הקריב משה העולות והשלמים המפורשים ככתוב. ובפשטות י"ל ד„הקריב“ היינו ע"פ ציוויו (או יש לפרש ע"ד פרש"י ד"ה לישנא אהרינא – זבחים שם).
 (11) להעיר מתורה"ו ישלח – כריתות ט, א.

ט. הפיכת „מדבר“ לקדושה

ידוע הכלל⁵⁹ ש„לעולם קוראין פרשת במדבר סיני קודם עצרת“. הקשר בין „במדבר“ לבין „עצרת“⁶⁰ הוא קשר גלוי⁶¹ – כדברי חז"ל⁶², על הפסוק⁶³ „וממדבר מתנה“, המונים מספר סיבות לכך שה„מתנה“ של התורה קשורה דוקא ל„מדבר“.

ויש קשר מיוחד בין פרשת במדבר לבין ערב שבועות:

אחת המשמעויות של „מדבר“ המביאה⁶⁴ ל„מתנה“ של תורה, היא, כדברי חז"ל⁶⁵ „אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו“⁶⁶ תורה ניתנה לו במתנה – התבטלות.

ענין זה נמצא בגלוי ובהדגשה במתן תורה, בהקדמת נעשה לנשמע, המראה על התבטלות מוחלטת לקדוש-ברוך-הוא⁶⁷ – משים עצמו כמדבר⁶⁸ – והרי אמירת „נעשה ונשמע“ היתה, כדלעיל, בחמישי בסיון.

אך לפי המוסבר לעיל, שהחידוש העיקרי של החמישי בסיון בקשר למתן תורה הוא בכך שמשה „בנה מזבח והקריב עליו קרבן“ יש לומר, שגם ענין זה קשור ל„מדבר“.

ההסבר לכך הוא:

הסיבה לכך שהתורה ניתנה דוקא במדבר היא, כדברי חז"ל – בנוסף לכך שה„תכונות“ של מדבר צריכות להיות באדם, ב„גברא“, „משים עצמו כמדבר זה...“ וכדומה⁶⁹ – גם ב„חפצא“ של התורה,

(59) רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב (המנהג הפשוט). טוש"ע א"ח סתכ"ח ס"ד.
 (60) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 1 הערה 1. ועוד.
 (61) ראה גם לקו"ש ח"ח ס"ע 236 ואילך.
 (62) עירובין נד, א. במדבר"י פ"י"ח, כו. תנחומא חוקת כא.
 (63) חוקת כא, יח.
 (64) אין הכוונה שזה ממשך הענין דמית – כי „מתנה“ באה מצד הנותן (כג"ל ס"ו. ועייג"כ לקו"ש פרשתנו ה, סע"א. ועוד) – אלא שלאחרי הקדמת הביטול „באה ממילא בתורת מתנה“ (לקו"ש שם. ועוד).
 (65) עירובין שם.
 (66) ובתנחומא שם הלשון „מפנה עצמו מן הכל“ (ועד"ז במדבר"י שם).
 (67) ובפרט ע"פ המבואר בחסידות (לקו"ש פרשתנו יד, א. שו"ש כב, א (וראה לקו"ש ברכה צט, ג). ובכ"ס שוה"ע הביטול לנצל הרצון.
 (68) ראה גם לקו"ש שם ע' 237 ואילך.
 (69) ראה במדבר"י פרשתנו פ"א, ז.

שהיא הפקר לכל כמדבר⁷⁰. ועוד בעבודת האדם בדומה למקום המדבר:

תכלית מתן תורה היא, כדלעיל, שהתורה נתנה את הכוח להפוך את „החפצא“ של העולם ל„חפצא קדושה“, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, שהכוונה היא, כביאור אדמו"ר הזקן⁷¹ – ל„התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך .. עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה' ממש“.

ולכן ניתנה התורה במדבר⁷², שהמדבר – אשר לא ישב אדם (העליון) שם⁷³ – הוא מקום קליפות והסטרא אחרא⁷⁴. וזוהי תכלית התורה, הפיכת „המדבר“ של העולם הזה לדירה לו יתברך.

וזהו החידוש של חמישי בסיון, שכבר בערב מתן תורה התחילה העבודה של „בירור“ המדבר דלעומת זה, על ידי לקיחת האבנים שבו ובניית מזבח⁷⁵ לה⁷⁶ מהן.

י. ההכנה למתן תורה – הפיכת הגשמיים לדירה לה' יתברך

וזהו ההוראה הנלמדת מכך לכל אחד ואחד:

כאשר מגיע היום החמישי בסיון בכל שנה ושנה – הרי הימים האלה נזכרים ונעשים⁷⁷. יש לדעת, שההכנה למתן תורה אינה על ידי התנתקות מן העולם, אלא להיפך, על ידי הפיכת גשמיים העולם לדירה לו יתברך.

(70) ראה במדבר"י ותנחומא שבעה ע"ב. במדבר"י פרשתנו שם.
 (71) תניא פל"ו.
 (72) ראה עד"ז לקו"ש חכ"א (ע' 154 ואילך) במעלת המשכן לגבי ביהמ"ק שבירושלים – לפי שה' במדבר דוקא.
 (73) ירמ" ב, ו. לקו"ש פרשתנו ג, ג (וראה גם שם ב, סע"ב). נשא כ, ג. ראה לב, ב. ועוד.
 (74) לקו"ש שם.
 (75) להעיר מהשק"יט בענין לשמה בבנין מזבח (ראה מכילתא, מכילתא דרשב"י ורש"י יתרו כ, כא. צפע"נ עה"ת שם (וש"נ). לקו"ש חכ"א ע' 255 הע' 38).
 (76) להעיר אשר באותם הימים לא ה' משה פונה לעסקין (מכילתא ורש"י יתרו יט, יד), אפילו לא לעסקי משה, כ"א ממוצע המתבר בין ה' וביניהם (ואתחנן ה, ה. וראה סד"ה פנים בפנים תרנ"ט. ועוד). מן ההר (השם) אל העם (יתרו שם).
 (77) אחר ט, כח וכפ"ל הארז"ל – ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים, הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

ח. ההכנה למתן תורה על ידי ירידה ולא על ידי עליה

כך יובן מדוע הענין של „בנה מזבח והקריב עליו קרבן“ היה סיבה לכך שמושה „לא עלה“ להר. שהרי, לכאורה:

משה צריך היה לבנות מזבח – שתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל⁵⁰ – עם כל הפרטים⁵¹ הקשורים לכניסת בני ישראל לברית. אך, בכל זאת, הוא היה יכול למצוא זמן באותו יום לעלות להר לפני כן, ולפחות לזמן קצר?⁵²

כשם שביום הרביעי, מצא משה זמן, לאחר ירידתו מן ההר, (א) למסור לבני ישראל „את כל דברי ה' ואת כל המשפטים“⁵³ – מצות פרישה והגבלה, שבע מצוות בני נח ומצות שבת וכו' שניתנו במרה⁵⁴, (ב) לכתוב „מבראשית ועד מתן תורה“ ו„מצוות שנצטוו במרה“⁵⁵ – וכל זאת⁵⁶ באותו היום!

ההסבר לכך הוא: החידוש והיחודיות של „ערב“ מתן תורה ושל ההכנה למתן תורה אינם מתבטאים בפעולה של „עולה“ למעלה להר, אלא דוקא להיפך, ב„ירידה“ והשפעה על ה„חפצא“ של העולם, כדלעיל – בעבודה דוקא ב„תחתונים“⁵⁷ – בניית מזבח מאבנים גשמיות, והקרבת בהמה גשמית על המזבח.

כשם שמתן תורה בכלל היה באופן של „ירד הוי' על הר סיני ונתן את התורה .. על הארץ דוקא“ – למרות ש„היה יכול להעלות את ישראל למעלה על השמים ליתן להם התורה בשמים“ – כי ה„כוונה בנתינת התורה הוא שיהיה עבודת הביירותים לנטוה...“⁵⁸.

50 משפטים כד, ד. ובפרט לדעת חכמים (מכילתא יתרו שבהערה 4), ר"ב מצבה על כל שבת ושבת כו".

51 ובפרט שבגמ' שם נזכר רג' שבנה מזבח והקריב כו", ותו לא.

52 ראה לעיל הערה 6.

53 משפטים שם, ג.

54 פרש"י שם.

55 פרש"י שם, ד.

56 ולדעת המכילתא יתרו שם, אחרי בניית המזבח והקרבת העולה כו' – קרא (בו ביום) „מבראשית כו"י ע"ש.

57 ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 8 ואילך.

58 סה"מ תשי"ז ע"ע 224. ועד"ו בכ"מ.

המיוחד של חמישי שבסיון, ערב מתן תורה⁴⁴.

ז. „בנה מזבח...“ – הפיכת גשמיות לקדושה

אך נדרש הסבר: מדוע השפעה זו של מתן תורה, שכבר היתה בערב מתן תורה, באה לידי ביטוי דוקא ב„בנה מזבח והקריב עליו קרבן“, ולא בענין אחר?

מכך מובן, שבפעולה זו מתבטאת נקודה חשובה ביותר של מתן תורה.

ויש לומר, שההסבר לכך הוא: תכלית מתן תורה היא, שעל ידי כך ניתן הכוח להפוך „חפצא“ של העולם ל„חפצא דקדושה“⁴⁵.

כניסוח הידוע – לממש את תכלית הבריאה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים⁴⁶, לזכך את „גשמיות הגוף והעולם“, כך שיוכלו לקבל את „גילוי אור ה' שיאיר לישראל על ידי התורה“⁴⁷.

כך מבאר אדמו"ר הזקן⁴⁸ מדוע אין יוצאים ידי חובת מצות תלמוד תורה בהרהור לבד, אלא הכרחי דוקא דיבור בתורה – כי תכלית מצות תלמוד תורה היא „להמשיך“ ולהשפיע את „אור ה'“ על הגוף והנפש הבהמית, דוקא על ידי „עקימת שפתיו“ שהיא מעשה.

וענין זה, של זיכור גשמיות העולם, בא לידי ביטוי בגלוי במזבח ובקרבנות – כאשר לוקחים אבנים גשמיות ועושים מהן מזבח לה, וכן הקרבנות – כאשר לוקחים בהמה גשמית ועל ידי הקרבתה על המזבח היא מתעלה מן החול והופכת לקדושה בגלוי⁴⁹.

ולכן התבטא הגילוי של מתן תורה בערב מתן תורה דוקא בענין של „בנה מזבח והקריב עליו קרבן“.

44 ולהעיר מסדר הענינים במכילתא (שבהערה 4): זה יום ששי שנתנה בו תורה ומה עשה משה בחמישי השכים בבקר ובנה מזבח כו'.

45 ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 227 ואילך.

46 נתחומא נשא טו. ועוד. תנ"א רפ"ז.

47 ל' התנאים שם בסוף הפרק.

48 שם רפ"ז (מו, א). וראה ג"כ שם ספמ"ט.

49 ראה ג"כ לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 515. ועוד.

במיוחד כהכנה למתן תורה, קיים גם לגבי הקרבנות שהוקרבו על המזבח:

על הפסוק¹⁴ „עולת תמיד העשויה בהר סיני“ מביאה הגמרא¹⁵ את דרשת רבי עקיבא „קרבנה ושוב לא פסקה“ – שאת קרבן התמיד הקריבו כבר „בהר סיני“, כי „עולה¹⁶ שהקריבו ישראל במדבר (על המזבח שבנה משה) עולת תמיד הואי“, ומאז – „שוב לא פסקה“. וכפי שמובאת בתוספות¹⁷ דרשת הספרי¹⁸ „שנעשית בהר סיני קודם לתורה, והיינו בחמישי שבנה מזבח“.

ולכאורה, אין מובן^{18*} ידוע¹⁹ כי את המצוות ש„לפני הדיבור“²⁰ אין אנו מקיימים עקב הציווי שלפני מתן תורה, אלא „מפני“¹⁹ שהקדוש-ברוך-הוא ציוה אותנו על ידי משה רבינו (בסיני²¹) – וכיצד ייתכן, שהתורה שבכתב עצמה תייחס את קרבן התמיד שאנו מקריבים לדורות לעולת התמיד העשויה בהר סיני – „שנעשית בהר סיני קודם לתורה“²²?

ויש לומר, ומסתבר הדבר שלמרות שהיה זה „קודם לתורה“, בכל זאת, כיון שמדובר ביום החמישי בסיון, שהוא הכנה קרובה

עליו קרבן, ולא הסתפק בקרבנות שהביאו „נערי בני ישראל“. כי כידוע¹², המחשבה והכוונה בעת ההקרבה היא חשובה ביותר בקרבנות, ומשום כך יש הידור מיוחד בקרבן שמושה מקריב בעצמו לעומת הקרבנות שהקריבו „נערי בני ישראל“.

אך בניית המזבח, ובמיוחד לא במשכן ובמקדש, ולא כחלק מהם – אינו, לכאורה, יותר מאשר הכנה למצוה, היכולה להיעשות על ידי אחרים – ובמיוחד על ידי משרתי משה, זקני ישראל, וכדומה. ומדוע, אפוא, צריך היה משה רבינו להתעסק בעצמו בבניית המזבח?

ולפי האמור לעיל מובן הדבר:

בניית מזבח זה היתה חשובה במיוחד כהכנה למתן תורה, כפי שיוסבר להלן, ולכן צריך היה משה רבינו בעצמו לעשות זאת, כשם שכל הענינים הקשורים לקבלת התורה התבצעו דוקא על ידי משה רבינו.

וזהו גם ההסבר לכך שהגמרא מוסיפה ואומרת „והקריב עליו קרבן“ – שמושה רבינו עצמו הקריב קרבן על המזבח – בנוסף לכך שלהקרבה על ידי משה יש באופן כללי חשיבות מיוחדת, כדלעיל, הרי בעניננו יש קשר גם לענין של „בנה מזבח“, כי שלמותו של המזבח היא על ידי הקרבת קרבנות עליו,

שווה משמעות הענין של „קייץ המזבח“¹³, שאין משאירים את המזבח „בטל“ מקרבנות, כי שלמותו של המזבח היא בהקרבת קרבנות עליו,

ולכן, כדי שהפעולה של „בנה מזבח“ תהיה מושלמת, יש צורך ב„הקריב עליו קרבן“ – על ידי משה רבינו בעצמו.

ג. „עולת תמיד העשויה בהר סיני“

ענין זה שהמזבח שבנה משה חשוב

14 פינחס כה, ו.
15 חגיגה ו, ב. וראה ספרי זוטא פינחס שם.
16 ל' השי"ס חגיגה שם, א. – וכן ס"ל לרע"ק, כהמשך הגמ' שם (ובפשטות זה שאמרו שם, ב). ר' עקיבא הא נמי דאמרן" הכוונה לדרשת הג"ל „קרבנה ושוב לא פסקה“ דקאי על העולת תמיד דה' סיון (כמ"ש בתוס' שם). וצ"ע בחו' רעק"א (המלוקט) שם. ולהעיר מאוה"ת פינחס (כרך ו) ע' א'תתקל"ג.
17 חגיגה שם ד"ה רבי עקיבא (ולכאורה זוהי גם הכוונה בתחילת הדי"ה שם).
18 ובספרי (פינחס שם) לפנינו ליתא.
18* בהבא לקמן – ראה גם אוה"ת משפטים (כרך ח) ע' ג'מ"ב.
19 פיה"מ להרמב"ם חולין ספ"ז.
20 ל' השי"ס חגיגה שם (א"ב). וביבמות (ה, ב) גם לענין תמיד.

21 ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 49 והערה 6 שם (ולקו"ש חכ"ז ע' 116 הערה 27) – שכונת הרמב"ם לשלול גם הציוויים לנושא דלפני מ"ת. ע"ש. ולהעיר מגו"א לפרש"י שלה טו, לב (בסופו).

22 להעיר ממש"ז (ואתחנן ה, יב. שם, טז) כאשר צוך, ובפרש"י (משבת פו, ריש ע"ב), „קודם מ"ת במרה“. אבל: (א) שם לא מפורש בתונוב"כ מקום הציווי (ולכמה מפרשים – ראה רש"י, ראב"ע, בחי' (וראה גם רמב"ן) ועוד – קאי על הציווי דדברות הראשונות). (ב) בנוד"ד נאמר לא רק „כאשר צוך“, כ"א „העשויה בהר סיני“, שהיא אותה העולה.

למתן תורה, כבר נחשב הדבר כעולת תמיד שלאחר מתן תורה²³. עד כדי כך, שנאמר על עולת התמיד לדורות, שהיא המשך של אותה עולה, "העשויה בהר סיני"²⁴.

וזה עצמה הסיבה לכך שהתורה מדיגשה "העשויה בהר סיני" – בכך מדיגשה התורה עצמה, שהעולה שהקריבו בחמישי בסיון היתה בעלת חשיבות של "הר סיני", מתן תורה.

ד. העולה נחשבת כקרבן שלאחר מתן תורה

העובדה, שעולת התמיד של היום החמישי בסיון נחשבת כקרבן של "הר סיני", הקשור למתן תורה, משפיעה גם לגבי ההלכה למעשה:

לגבי "העולה שהקריבו ישראל במדבר" יש מחלוקת²⁵ אם, "טעונה הפשט וניתוח" אם לאו, ונאמר בגמרא²⁶, שהדבר תלוי במחלוקת בין רבי ישמעאל לבין רבי עקיבא: לפי רבי ישמעאל, ש"כללות נאמרו בסניו ופרטות באהל מועד" הרי עדיין לא נאמרו או הדינים – "פרטות" – של הפשט וניתוח. ואילו לפי רבי עקיבא, ש"כללות ופרטות נאמרו בסניו", הרי "טעונה הפשט וניתוח", כי גם "פרטות", כולל הדינים של הפשט וניתוח, כבר נאמרו בסניו.

ולכאורה, תמוה²⁷: העולה הזו הוקרבה,

לפי שתי הדעות, בחמישי בסיון, לפני מתן תורה – ומהי החשיבות אם, "פרטות נאמרו בסניו" לגבי אופן ההקרבה של עולה זו, שלפני מתן תורה?

הכרחי, אפוא, לומר, שהעולה שהוקרבה בחמישי בסיון כבר נחשבה כעולה של "הר סיני", שקשורה למתן תורה²⁸. ולכן, לפי דעת רבי עקיבא, "כללות ופרטות נאמרו בסניו", הרי ביחד עם הצייוני²⁹ וההוראה המיוחדת על הקרבת עולת תמיד בחמישי בסיון, נאמרו גם, "פרטותיה", כולל ההלכות של הפשט וניתוח³⁰, כי גם הצייויים של החמישי בסיון נכללים בקביעה של "כללות ופרטות נאמרו בסניו".

ה. ערב שבת ויום טוב

ואם כך הדברים, יש להסביר אותם על ידי שנקדים ונבאר:

לגבי ערב שבת וערב יום טוב (שביום שלפני שבת ויום טוב מתחילות ההכנות לשבת ויום טוב) – אנו רואים, שאין זה רק מצד ה"גברא"

שכדי שהאדם יוכל לשמור שבת ויום טוב כראוי דרושה הכנה מצדו, כך שהוא יהיה מוכן לקבל שבת ויום טוב, כדברי חז"ל³¹, "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח..." –

אלא גם מצד ה"הפצא", מצד שבת ויו"ט עצמם. שבערב שבת ובערב יו"ט כבר קיימת "מעין" קדושת השבת וקדושת יום טוב.

(28) וגם לה' ישמעאל אפשר לומר, דזה שהקריבו עולות ושלמים או, ה' אותו הגדר דעולות ושלמים דלאחר מית (וזבחת עליו גו" – יתרו כ, כא – הובא בפרש"י חגיגה (סע"א) וזבחים (סע"ב) שם), אלא דמכיון שעדיין לא נאמרו "פרטות", לא היתה טעונה הפשט וניתוח (ראה מסקנת הגמ' חגיגה שם, ב: שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך ממי מכאן ר' ישמעאל).

(29) ראה רש"י חגיגה שם ד"ה ואי ס"ד: וחזת הדורות מפי הגבורה (וראה בד"ה שלאח"י, עולת ראי' .. ומאליהם הקריבהו"). וראה טורי אבן שבהערה הבאה.

(30) ראה טורי אבן (אבני מילואים) חגיגה שם ד"ה מי איכא, קרבן לסופו). – וע"פ המבואר בפנים (דמש"נ, "העשוי בה"ס" מלמד דהתמיד דה' סיון ה' בו הגדר דמית' יומתק ביותר מ"ש כטוי"א שם דאין לומר בנוגע להקרת התמיד שהיתה הוראת שעה. ע"ש.

(31) ע"ז ג, א.

ובקדושה זו עצמה, של ערב שבת ויום טוב, יש דרגות שונות. לדוגמא:

בזמן הסמוך ביותר לשבת חלה ההוספה "מחול על הקודש", כדברי חז"ל³², שהשבת היא כ"זאב" אשר "טרף מלפניו ומלאחריו". כפי שדובר כבר בהרחבה³³, הכוונה היא, שתוספת שבת אינה הלכה לגבי הגברא בלבד, שעליו להוסיף מחול על הקודש, ולקבל על עצמו תוספת שבת³⁴ – אלא זוהי הוספה בשבת עצמה, הנובעת מהשבת: השבת, "טורפת" מלפניה ומאחריה, כי קדושת השבת מתפשטת בזמן הקרוב ביותר אליה³⁵.

ועוד לפני כן – בערב שבת ויום טוב לאחר חצות, שאסור לומר בו תחנון – שקדושה זו אינה לצורך הכנת הגברא, אלא מפני שקדושת שבת ויום טוב כבר מאירה בזמן זה, באופן השולל אמירת תחנון.

וכך גם לגבי כל היום של ערב שבת ויום טוב, הנקרא על פי תורה בשם "ערב שבת", מפני שביום זה כבר מתחילים לחול עניני שבת ויום טוב³⁶.

ובלשון תורת החסידות: ביום זה יש כבר "מעין" הארה של ה"גילויים" של שבת ויום טוב.

ו. חמישי בסיון – ערב מתן תורה

מכך מובן לגבי כל "יום טוב", גם כפי שהיה בפעם הראשונה – שהרי לכל יום טוב יש "מועד", זמן מסויים בשנה, משלו³⁷ – שהמשמעויות של יום טוב זה כבר התחילו ב"ערב" שלפניו.

(32) מכילתא יתרו כ, ה. וראה לקו"ש [המתורגם] חט"ו (ע') 246 הערה (8*) כמה נוסחאות בלשון המכילתא.

(33) לקו"ש שם ע' 49 ואילך.

(34) וראה לקו"ש שם – ב' אופנים בזה גופא.

(35) עייג"כ לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 64.

(36) ראה אבודרהם סדר תפלות השבת בתחלתו, כי בערבי ימים טובים .. נוהגין שלא ליפול על פניהם לא בשחזית כו' והטעם .. ובערביהם כבר הובדלו העם ממלאכה וקדש היום והם אסורים במספת ותענית כו'". וראה שם, שגם בערבי שבתות ה' צ"ל כן, אלא ש,אם היינו עושין כן לשבתות הרי חצי השנה לא היינו מתחננים". ע"ש.

(37) להעיר מוד"ה תקעו תרס"א, תרצ"א (סה"מ קונטרסים ח"א קכב, א"ב).

כפי שאנו מוצאים בחג הפסח, שזמן הקרבת הפסח – "ואמרתם³⁸ זבח פסח הוא לה' אשר פסח...". – הוא בי"ד בניסן, למרות ש"ופסח ה'"³⁹ היה רק בליל ט"ו בניסן, שאז מתחיל חג הפסח⁴⁰.

וכך גם לגבי מתן תורה⁴¹, בששי בסיון⁴², שכבר בחמישי בסיון, בערב מתן תורה, התחילו להתקיים הענינים של מתן תורה^{42*}.

וזהו ההסבר לכך שהקרבת שבת של החמישי בסיון יכולים להיות כקרבנות שלאחר מתן תורה, כי כבר היה אז "גילוי" והשפעה של מתן תורה.

לפי זה מובן מדוע אומרת הגמרא "בחמישי בנה מזבחת...", ואינה מזכירה שמושה הכניס את ישראל בברית וכו':

הפעולות שעשו משה ובני ישראל כדי להיכנס בברית, כאמירת נעשה ונשמע, הזאת הדם וכדומה – מהוות הכנה רק מצד בני ישראל, כדי ליצעות מוכנים לקבלת התורה, אך אין הן "חלק" ממתן תורה עצמו. מתן תורה הוא מלמעלה, כמתנה מצד הנותן.

לעומת זאת, המזבח שבנה משה, והקרבן שהקריב עליו⁴³, כבר היתה לכך השפעה בדומה למתן תורה עצמו. ולכן זהו החידוש

(38) בא יב, כו.

(39) שם, כג.

(40) כפ"ל שנק' בלשון חכמים (וגם בל' תורה – ראה תשא לד, כה. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת, תשמ"ו) ע' תרסח בהערה).

(41) ואדרבה: בנוגע למית הוא ביתר שאת כו' לגבי שאר יו"ט – כי מית קשור עם יום חמישי לעומר, המשכת שער הנו"ן (לקו"ש פרשתנו י, ד. שה"ש לה, ג. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 258 ואילך) – שזה ה' בחמישי בסיון (שהרי מית ה' ביום י"א לעומר – ש"ע אדה"ו או"ח סתצ"ד סו"ס"א).

(42) וגם לה' יוסי שה' ב'ו' בסיון* (שבת פו, ב) – הרי זה משום שמושה הוסיף יום אחד מדנותו (שם פו, א), אבל מצד הקבי"ה "היתה ראו' ליתן בשש" (תוד"ה יום השישי – ע"ז ג, א). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 10 הערה 24, די"ל דגם לה' יוסי, מצד ההמשכה שמלמעלה ה' התורה ראו' ליתן ביום ה' לעומר (ו' סיון) לפי שאז הוא המשכת שער הנו"ן (כנ"ל הערה הקודמת).

(42*) ובאה"ת משפטים (שבהערה *18) מקשרו עם הקדמת נעשה לנשמע דחמישי בסיון. וראה גם צ"ח פסחים סח, ב. (43) ויש לומר שקרבנו של משה לכו"ע ה' בו החשיבות דמית (משי"כ דנערי בני' דתלוי בהידעות (חגיגה שם, א"ב) אם עולת ראי' הוא או עולת תמיד. ועוד. ואכ"מ).

(* וראה אוה"ת (שבהערה *18): סמוך למית שני ימים.